

COP30: Bakının təcrübəsi Belem qlobal gündəliyində

Braziliyanın Belem şəhərində keçirilən COP30 konfransında Azərbaycanın iştirakı həm iqlim dəyişiklikləri ilə mübarizədə ardıcıl liderliyi, həm də COP29 Sədrliyi dövründə əldə etdiyi mühüm nəticələri beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim etmək fürsətidir. Bu, eyni zamanda, COP29-un uğurlu mirasını Braziliyaya ötürməzdən öncə ölkəmizin qlobal iqlim gündəliyində tutduğu fəal mövqeyin bir ifadəsidir.

Azərbaycan pavilyonu “Həmrəylik evi” adını daşıyır. Bu ad COP29-un əsas ideyasını – müxtəlif ölkələr arasında əməkdaşlıq və birgə məsuliyyət ruhunu simvolizə edir. Pavilyonun “İrs zalı” bölməsində həm qlobal COP29 irsi, həm də Azərbaycanın mədəni və ekoloji davamlılıq ənənələri xüsusi vurğulanır. Burada təqdim olunan ekspozisiyalar iqlim diplomatiyasında ölkəmizin qurucu rolunu nümayiş etdirir. Eyni zamanda, pavilyonda COP29 Sədrliyinin fəaliyyət proqramını formalaşdıran səkkiz əsas təşəbbüsə geniş yer ayrılıb.

Ekspert rəyi

Rövşən ABBASOV,
coğrafiya üzrə fəlsəfə doktoru,
ekoloq

biri odur ki, bir çox ölkələrin milli iqlim planları və milli töhfə sənədləri hələ də gözlənilən nəticəni vermir. Bu vəziyyət emissiyaların azaldılması üçün, xüsusilə enerji, sənaye və nəqliyyat sektorlarında, daha intensiv və hətta müəyyən qədər radikal dəyişikliklərin həyata keçirilməsini zəruri edir.

Bu baxımdan, mitiqasiya sahəsində əsas prioritetlərdən biri ölkələrin yeni milli iqlim sənədlərini yaxın illərdə qəbul etməsi və istixana qazlarının azaldılması üzrə daha ambisiyalı hədəflər müəyyənləşdirməsidir. Eyni zamanda, adaptasiya məsələlərinə COP30-da çox geniş yer ayrılması tədbiri əvvəlki konfranslardan fərqləndirən əsas cəhətlərdəndir.

Burada şəhərlərin iqlim dəyişikliklərinə uyğunlaşdırılması, meşə və torpaq istifadəsi, meşələrin qurulmasının qarşısının alınması, enerji sistemlərində ekoloji məsuliyyətin artırılması, fosil yanacaqlardan asılılığın azaldılması və torpaq degradasiyasının qarşısının alınması kimi məsələlər ön plana çıxır.

Digər mühüm istiqamətlərdən biri iqlim maliyyəsinin və “yaşıl” investisiyaların genişləndirilməsidir. Artıq bu prosesə yalnız dövlətlərin deyil, özəl sektorun,

əsasən iqlim adaptasiyası, şəhərsalma siyasətləri, su təhlükəsizliyi, tullantıların idarə edilməsi və yerli idarəetmənin gücləndirilməsi məsələlərinə fokuslanıb.

Belem konfransı bir daha göstərir ki, qlobal iqlim çağırışlarına cavab vermək üçün yalnız beynəlxalq razılaşmalar deyil, həm də yerli səviyyədə idarəetmə mexanizmlərinin çevikləşməsi həyati əhəmiyyət daşıyır. Konfrans çərçivəsində irəli sürülən yeni təşəbbüslər və əməkdaşlıq platformaları artıq “fəaliyyət dövrü”nün başladığını nümayiş etdirir. Müxtəlif dövlətlər və beynəlxalq qurumlar əməli tədbirlərin maliyyələşdirilməsi, icra mexanizmlərinin genişləndirilməsi və iqlim maliyyəsinin ədalətli paylanması istiqamətində konkret razılaşmalara imza atıblar.

Noyabrın 11-də keçirilən “Şəhərsalma və İqlim Dəyişikliyi üzrə Nazirlər Görüşü”ndə təqdim edilən “Çoxtərəfli İdarəet-

xüsusilə iri şirkətlərin də fəal şəkildə cəlb olunması vacib sayılır. Bu baxımdan, “yaşıl karbon” bazarının formalaşdırılması və “yaşıl inkişaf” konsepsiyalarının tətbiqi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bütün bu məsələlər “danışıqlardan icraya keçid” mərhələsinə daxil olmağın vacibliyini göstərir. Bununla belə, ABŞ-ın COP30-da yüksək səviyyədə təmsil olunmaması barədə yayılan xəbərlər müəyyən narahatlıq doğurur.

Çünki dünyada karbon emissiyalarının əsas hissəsinə məsul olan üç böyük ölkə – ABŞ, Çin və Hindistan – bu prosesdə həlledici rol oynayır. Onların fəal iştirakı olmadan qlobal iqlim məqsədlərinə nail olmaq mümkün deyil. Bu baxımdan, həm bu ölkələrin öz ərazilərində, həm də digər regionlarda həyata keçirəcəkləri transsərhəd mitiqasiya tədbirləri xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Bu tədbirlər meşələrin bərpası, “yaşıl enerji” layihələrinin dəstəklənməsi, adaptasiya proqramlarının icrası və istixana qazlarının azaldılması istiqamətlərini əhatə edə bilər. Lakin ABŞ-ın bu proseslərdə aktiv iştirakdan geri çəkilməsi, qlobal iqlim gündəliyində müəyyən ləngimələrə və prioritetlərin zəifləməsinə gətirib çıxara bilər.

mənin Sürətləndirilməsi Planı” (PAS) və Yüksək Ambisiyalı Tərəfdaşlıq Koalisiyasının (CHAMP) yeni modeli 2028-ci ilədək yüz ölkənin milli iqlim planlarına yerli idarəetmə strukturlarının inteqrasiyasını nəzərdə tutur. UN-Habitat-ın təqdim etdiyi “Urban Content in NDC 3.0” hesabatı isə göstərir ki, yeni milli planlarda şəhərlərə aid müddəaların sayı iki dəfə artıb. Bu, ölkələrin məsuliyyət və icra mexanizmlərinə daha real yanaşmasının təzahürüdür. Görüşdə Azərbaycan adından ekologiya və təbii sərvətlər nazirinin müavini Umayra Tağıyeva iştirak edib.

COP30-un ikinci günündə təqdim olunan “Beat the Heat” təşəbbüsü ekstremal istiliklərlə mübarizənin qlobal miqyasda yeni mərhələsinə açır. BMT-nin Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) tərəfindən həyata keçirilən bu layihə 185 şəhəri əhatə edir və 3,5 milyard insanı istilik risklərindən qorumağa yönəlib. Layihə çərçivəsində təbii soyutma üsulları, enerjiyə qənaətli texnologiyalar və yaşıllaşdırma proqramları tətbiq olunacaq.

Konfransda su resurslarının idarə olunması iqlim siyasətinin ayrılmaz hissəsi kimi dəyərləndirilib. “Dəyişimin suları” adlı nazirlər sessiyasında qəbul edilən birgə bəyanatda suyun iqlim fəaliyyətində mərkəzi rolu təsbit olunub. Latın Amerikası və Karib hövzəsi üçün elan edilən Su İnvestisiya Proqramı isə 2030-cu ilədək 20 milyard ABŞ dolları həcmində investisiyanın içməli

su təhlükəsizliyinə, suvarma sistemlərinin modernləşməsinə və daşqın risklərinin azaldılmasına yönəldilməsini nəzərdə tutur.

Belem konfransında tikinti və tullantı idarəçiliyi sahəsində də mühüm qərarlar qəbul olunub. “GlobalABC” və Dünya Yaşıl Binalar Şurası tərəfindən təqdim edilən “Near-Zero and Resilient Buildings” standartı dövlət sektorunda dayanıqlı infrastrukturun tətbiqinə yeni yanaşma gətirir. Kolumbiya, Fransa, Finlandiya, Qana, Yaponiya və Keniya artıq bu istiqamətdə dəstək verəcəyini açıqlayıb. Eyni zamanda, “No Organic Waste (NOW)” planı 2030-cu ilədək üzvi tullantılardan yaranan metan emissiyalarını 30 faiz azaltmaq, bir milyon tullantı toplayıcısını dövrü iqtisadiyyat sisteminə cəlb etmək və hər il 20 milyon ton ərzaq tullantısının bərpasını təmin etmək məqsədini daşıyır.

Ümumiyyətlə, COP30-un kommunikasiya komandasının məlumatına əsasən, builki konfrans çərçivəsində “Fəaliyyət Gündəliyi” üzrə 400-dən çox beynəlxalq təşəbbüs və 100-ə yaxın sürətləndirmə planı təqdim ediləcək. Bu, Belem konfransının “icra mərhələsi”nə keçidinin rəmzi sayılır. Tədbirin ikinci günündə keçirilən Qlobal Mutirao Plenar Sessiyasında 80-dən çox ölkənin nazir və merləri iştirak edib. Toplantıda vurğulanı ki, Paris Sazişinin uğuru yerli icmaların və şəhərlərin fəal iştirakı ilə formalaşacaq.